

HADIA CSE Khutba Notes
(1.07.2016)

റമദാൻ വിടപറയുന്നു; ഇനി നമുക്കൊരു ആത്മപരിശോധനയാവാം

വിശുദ്ധ റമദാൻ അവസാനത്തോടടുക്കുകയാണ്. ഇനി ഏതാനും ദിനരാത്രങ്ങൾമാത്രം. അടുത്ത റമദാനിനെ സ്വാഗതം ചെയ്യാൻ ആർക്കെല്ലാം വിധിയുണ്ടാകുമെന്നറിയാത്തതുകൊണ്ട് അവശേഷിക്കുന്ന ദിവസങ്ങളെക്കൂടി നാം ഉപയോഗപ്പെടുത്തുക.

عن ضمرة بن حبيب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من فتح له باب خير فلينتهزه فإنه لا يدري متى يغلق عنه
(مسند الشهاب)

അതോടൊപ്പം കഴിഞ്ഞ വിശുദ്ധ നാളുകളെക്കുറിച്ച്, അത് നമ്മളിലുണ്ടാക്കിയ മാറ്റങ്ങളെക്കുറിച്ച്, നാം ചെയ്ത നല്ല കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച്, അവയുടെ സ്വീകാര്യതയെക്കുറിച്ച് നാം ഒരു ആത്മവിചിന്തന (ഹിസാബ്) അതിന് ഇപ്പോൾ തയ്യാറാവുക.

നാളെ നടക്കാനിരിക്കുന്ന യഥാർത്ഥ വിചാരണക്ക് മുമ്പ് വിശ്വാസികൾ ചെയ്തിരിക്കേണ്ട ഒരു താൽക്കാലിക വിചാരണയാണ് ഈ ഹിസാബ്.

ഇത് വിശ്വാസികളുടെ സ്വഭാവമാണെന്ന് പ്രവാചകൻ പറയുന്നു.

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْكَيْسُ مِنْ دَانَ نَفْسُهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ (ترمذي)

നിരന്തരം വിശ്വാസി പുനർവിചിന്തനത്തിനും പുനരാലോചനക്കും തയ്യാറാകണമെന്ന് ഖുർആനും ആഹ്വാനം ചെയ്യുന്നു.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مِمَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (الحشر)

മഹാനായ ഉമർ (റ) പറയുന്നു:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسِبُوا وَتُرَيُّنَا لِلْغُرُضِ الْأَكْبَرِ وَإِنَّمَا يَخْفُ الْحِسَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا.

ഉമർ (റ) പറഞ്ഞ ഈ വിചാരണയുടെ അർത്ഥമെന്താണ്? അനസ് (റ) വിശദീകരിക്കുന്നു:

ليس العلم بكثرة الرواية ، إنما العلم نور يجعله الله في القلب . قيل له : كيف يعرف الرجل الحال والعلم به؟ فقال : إذا كنت تتكلم فحالك الكلام ، وإذا سكت فحالك السكوت ، وإذا قمت فحالك القيام ، وإذا قعدت فحالك القعود ، والعلم به أن تنظر أن هذا الحال لله أو لغيره ، فإن كانت لله استقرت عليها ، وإن كانت لغيره تركتها ، وهو المحاسبة التي أمر بها عمر رضي الله عنه حيث قال : حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا ووزنوا أنفسكم قبل أن توزنوا .

HADIA CSE Khutba Notes
(1.07.2016)

റമദാൻ വിടപറയുന്നു; ഇനി നമുക്കൊരു ആത്മപരിശോധനയാവാം

ഖുർആനിൽ അല്ലാഹു, വിശ്വാസികൾ സ്വശരീരങ്ങളെ ബന്ധിക്കണം (വ റാബിതു, ആലു ഇംറാൻ, 200) എന്നു പറയുന്നുണ്ടല്ലോ. എന്തുമായാണ് നാം നമ്മെ കെട്ടിവെക്കേണ്ടത്? ഇമാം ഗസ്സാലി (റ) പറയുന്നു: അഞ്ചു വസ്തുക്കൾകൊണ്ടാണ്.

1. മുശാറഫ: നിശ്ചിത കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാൻ ശരീരത്തോട് നിബന്ധന വെക്കുക.
2. മുറാവബ: അത് ചെയ്യുന്നുണ്ടോ എന്ന് നാം നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുക. ഇക്കാര്യം അല്ലാഹുവും നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ട് എന്ന ചിന്ത നമുക്കുണ്ടാവുക.
3. മുഹാസബ: ചെയ്ത കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് ശരീരത്തെ വിചാരണ ചെയ്യുക.
4. മുആതബ: ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ ശരീരത്തെ ചീത്ത പറയുക.
5. മുആഖബ: ശരീരത്തെ ശിക്ഷിക്കുക. (വിശദ വിവരങ്ങൾക്ക് ഇഹ്യായിലെ കിതാബുൽ മുറാവബത്തി വൽ മുഹാസബ നോക്കുക.)

ഇവയിൽ മൂന്നാമതായി പറഞ്ഞത് മുഹാസബയാണെന്നത് പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധേയമാണ്. ഒരാൾ ദുൻയാവിൽ സ്വയം ഹിസാബിന് വിധേയനായാൽ ആഖിറത്തിലെ വിചാരണ അയാൾക്കു എളുപ്പമാവും. ഇമാം ഹസനൂൽ ബസ്രി (റ) പറയുന്നു:

المؤمن وقاف على نفسه يحاسب نفسه لله وإنما خف الحساب يوم القيامة على قوم حاسبوا أنفسهم في الدنيا وإنما شق الحساب يوم القيامة على أقوام أخذوا هذا الأمر من غير محاسبة إن المؤمن لا يأمن شيئاً حتى يلقي الله تبارك وتعالى يعلم أنه مأخوذ عليه في سمعه وبصره ولسانه وفي جوارحه مأخوذ عليه في ذلك كله

ഒരിക്കൽ ഉമർ (റ) ഗവർണറായിരുന്ന അബൂ മുസൽ അൾഅരിക്ക് എഴുതി:

وَكَتَبَ عُمَرُ إِلَى أَبِي مُوسَى : حَاسِبْ نَفْسَكَ فِي الرَّخَاءِ قَبْلَ حِسَابِ الشَّدَّةِ .

നമ്മുടെ മുൻഗാമികൾ സ്വയം നടത്തിയിരുന്ന ആത്മവിചാരണയുടെ ചില ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ നോക്കുക:

ഇബ്നൂൽ ജൗസി പറയുന്നു:

وَفِي تَبْصِرَةِ ابْنِ الْجَوْزِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ : كَانَ تَوْبَةُ بَنِي الصَّمَّةِ بِالرَّقَّةِ وَكَانَ مُحَاسِبًا لِنَفْسِهِ فَحَسَبَ يَوْمًا عُمْرَهُ فَإِذَا هُوَ ابْنُ سِتِّينَ سَنَةً , فَحَسَبَ أَيَّامَهَا فَإِذَا هِيَ أَحَدٌ وَعِشْرُونَ أَلْفَ يَوْمٍ وَخَمْسِمِائَةَ يَوْمٍ , فَصَرَخَ وَقَالَ يَا وَيْلَتِي أَلْفَى الْمَلِكِ بِأَحَدٍ وَعِشْرِينَ أَلْفَ ذَنْبٍ وَخَمْسِمِائَةَ ذَنْبٍ , كَيْفَ وَفِي كُلِّ يَوْمٍ عَشْرَةُ آلَافٍ ذَنْبٍ , ثُمَّ خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ فَإِذَا هُوَ مَيِّتٌ , فَسَمِعُوا قَائِلًا يَقُولُ يَا لَكَ رَكْضَةً إِلَى الْفِرْدَوْسِ الْأَعْلَى

ഉമർ (റ):

HADIA CSE Khutba Notes
(1.07.2016)

റമദാൻ വിടപറയുന്നു; ഇനി നമുക്കൊരു ആത്മപരിശോധനയാവാം

عن عمر رضى الله عنه انه كان يضرب قدميه بالدره إذا جنه الليل ويقول لنفسه ماذا عملت اليوم يقول أنس بن مالك سمعت عمر بن الخطاب رضى الله تعالى عنه يوما وقد خرج وخرجت معه حتى دخل حائطا فسمعته يقول وبيني وبينه جدار وهو في الحائط: عمر بن الخطاب أمير المؤمنين بخ بخ والله لتتقين الله أو ليعذبنك

ഇബ്റാഹീമുത്തീമി:

قال إبراهيم التيمي مثلت نفسي في الجنة آكل من ثمارها وأشرب من أنهارها وأعانق أبكارها ثم مثلت نفسي في النار آكل من زقومها وأشرب من صديدها وأعالج سلاسلها وأغلالها فقلت لنفسي يا نفس أي شيء تريدان فقالت أريد أن أريد إلى الدنيا فأعمل صالحا قلت فأنت في الأمانة فاعلمي

തമീമുദ്ദാരി:

ويحكي عن تميم الداري أنه نام ليلة لم يقم فيها يتهدد فقام سنة لم ينام فيها عقوبة للذي صنع

അഹ്മദ് ബിൻ ഖൈസ്:

وكان الأحنف بن قيس لا يفارقه المصباح بالليل فكان يضع أصبعه عليه ويقول لنفسه ما حملك على أن صنعت يوم كذا كذا

ഇതുപോലെ, റമദാനിലെ കഴിഞ്ഞ ദിവസങ്ങളെപ്പറ്റി ഒരു സ്വയം വിമർശനം നടത്തുക. വിശിഷ്ട്യാ, നാം ചെയ്ത സൽകർമ്മങ്ങളെല്ലാം സ്വീകരിക്കപ്പെടുവോ എന്ന ഉൽകണ്ഠയും ഭയവും നമ്മിലുണ്ടാ വുക.

ആഇശ (റ) പറയുന്നു:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ { الَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ } أَهْوُ الرَّجُلُ يَزْنِي وَيَسْرِقُ وَيَشْرَبُ الْخَمْرَ قَالَ لَا يَا بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ أَوْ لَا يَا بِنْتَ الصَّدِيقِ وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ يَصُومُ وَيُصَلِّي وَيَتَصَدَّقُ وَهُوَ يَخَافُ أَنْ لَا يُقْبَلَ مِنْهُ (احمد)

മുൻഗാമികളിൽ ചിലരെപ്പറ്റി ഹസനുൽ ബസ്രി (റ) പറയുന്നു:

وقال الحسن: لقد أدركنا أقواما كانوا من حسناتهم أن ترد عليهم أشفق منكم على سيئاتكم أن تعذبوا عليها (تفسير قرطبي)

സൽകർമ്മങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനേക്കാൾ പ്രധാനം അത് സ്വീകരിക്കപ്പെടുക എന്നതാണ്. അല്ലാ ഹു ഖുർആനിൽ പറയുന്നു:

قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ (مائدة)

HADIA CSE Khutba Notes
(1.07.2016)

റമദാൻ വിടപറയുന്നു; ഇനി നമുക്കൊരു ആത്മപരിശോധനയാവാം

അപ്പോൾ, മുത്തചീങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളാണ് അല്ലാഹു സ്വീകരിക്കുക.

അബൂദുർദാഅ് (റ) പറയുന്നു:

لأن أستيقن أن الله قد تقبل مني صلاة واحدة أحب إليّ من الدنيا وما فيها، إن الله يقول: { إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ }
(ابن كثير)

ദൈവകൽപനപ്രകാരം കഅ്ബ നിർമ്മിച്ച ഇബ്റാഹീം നബിയും ഇസ്‌മാഇൽ നബിയും പ്രത്യേകം പ്രാർത്ഥിച്ചത് സ്വീകാര്യതക്കുവേണ്ടിയായിരുന്നില്ലേ.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (بقرة)

സൽകർമ്മങ്ങൾ തള്ളപ്പെടാൻ വലിയ കാരണങ്ങളൊന്നും വേണ്ടതില്ലെന്ന് ഈ ഹദീസ് പഠിപ്പിക്കുന്നു.

عَنْ ثَوْبَانَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ بِيضًا فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُورًا قَالَ ثَوْبَانُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا جَلَّهِمْ لَنَا أَنْ لَا نَكُونَ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَا نَعْلَمُ قَالَ أَمَّا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللَّهِ انْتَهَكُوهَا (ابن ماجة)

അപ്പോൾ കഴിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന റമദാനെപ്പറ്റിയും നാം ചെയ്ത സൽകർമ്മങ്ങളെപ്പറ്റിയുമെല്ലാം സ്വയം വിചാരണ ചെയ്യുന്നവരായി നാം മാറുക. അല്ലാതെ, പെരുനാളിന്റെ ആരവം അന്തരീക്ഷത്തിൽ മുഴങ്ങുന്നതോടെ കളിചിരികളിൽ മുഴുകുന്നവരാകരുത്. ഒരു ഈദുൽ ഫിത്വറിന് ഇങ്ങനെ തമാശകളിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയായിരുന്ന ചില ചെറുപ്പക്കാരെ വിളിച്ച് ഹസനുൽ ബസാരി പറഞ്ഞു:

ان الله عز و جل جعل شهر رمضان مضمارا لخلقه يستبقون فيه لطاعته فسبق اقوام ففازوا و تخلف اقوام فخابوا فالعجب كل العجب للضحك اللاعب في اليوم الذي فاز فيه المسارعون و خاب فيه المبطنون.
ഇത് നമുക്കൊരു പാഠമാവേണ്ടതുണ്ട്.

ചുരുങ്ങിയ നോട്ട്സ്

HADIA Centre for Social Excellence (CSE)
Panakkad, Pattarkadavu P.O
Malappuram DT, Kerala -676519

csehadia@gmail.com | www.hadia.in
www.islamonweb.net

For any clarification: Mob: 9496445823